

Fra:

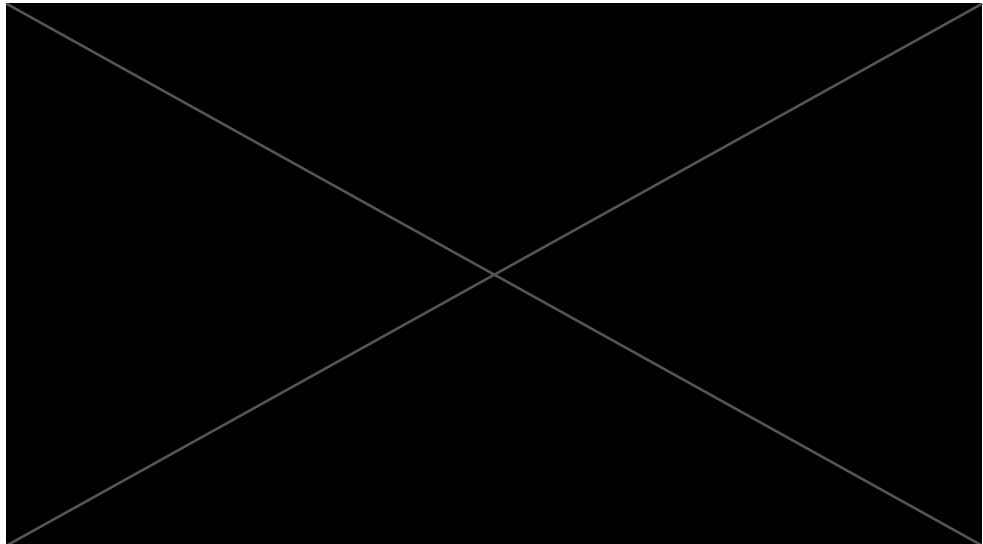
Sendt:

16. desember 2024 15:37

Til:

Nordisk-Baltisk Seksjon

Kopi:

Emne:

Danmark. Reformregjeringens toårsmerking. Hva er oppnådd og til hvilken pris?

KGL NORSK AMBASSADE KØBENHAVN

16.12.2024

- **Meget reformkapabel regjering, med tiltak som svarer til problemanalysen.**
- **Men uten å høste politisk gevinst. Tvert imot er meningsmålingene katastrofale.**

Den nåværende regjeringen «hen over midten», ledet av Mette Frederiksen og bestående av partiene Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne (heretter SVM-regjeringen), gikk sammen desember 2022. Dens overordnede politiske ambisjon var å skape en bred politisk plattform som kunne håndtere de store krisene og strukturelle utfordringene Danmark stod overfor, blant annet knyttet til etterdønningene etter covid, høy inflasjon og energikrise, krigen i Ukraina og det faktum at den demografiske utvikling i Danmark gjør at dagens velferdsstat ikke kan opprettholdes uten omfattende reformer.

Det viste seg etter hvert at dansk økonomi gikk mye bedre enn forventet, og velgerne kjøpte derfor ikke krisefortellingen. Krisefortellingen er der fortsatt, men har endret seg, og dreier seg nå i hovedsak om en usikker verden og sikkerhetspolitikk. Statsminister Frederiksen selv målbærer svært dystre fremtidsutsikter, og fremhever f.eks. at krigen i Ukraina, Europas svekkede konkurranseevne og utfordringene i det danske helse- og sosialvesen, vil få konsekvenser for dansk økonomi og den enkelte danske i årene som kommer. Samtlige regjeringspartnere varslers at mer må brukes på forsvar og beredskap samt grønn omstilling de neste årene.

Regjeringens mål er å balansere økonomisk ansvarlighet med sosiale reformer for å sikre en bærekraftig fremtid for alle danskere – og derfor omtales de ofte som **reformregjeringen**. Rasjonale var at det kun var de “ansvarlige regjeringspartiene” som kunne utforme de vanskelige reformene, uten å måtte kompromisere med de mer “uansvarlige fløypartiene”. Statsminister Frederiksen har overfor “sine egne” vært tydelig på at velferdssamfunnet må reformeres og at alle i fremtiden må være forberedt på å ta større ansvar for egen situasjon, mens Moderaternes leder, utenriksminister Lars Løkke Rasmussen, har videreført sitt årelange engasjement for reformer og forenklinger i offentlig sektor. Venstre og forsvarsminister Troels Lund Poulsen holder bl.a. fokus på behovet for skattelette som stimulans for økonomien og engasjement for bøndene og distriktenes situasjon i det grønne skifte.

I tillegg til reformregjeringens politiske ambisjoner, har den også etablert et omfattende faglig grunnlag for reformene. Særlig [Reformkommisjonen](#) er sentrale i de faglige vurderingene som reformregjeringen legger til grunn for sine politiske reformtiltak og -ambisjoner.

Reformkommisjonen består av en [syv erfarne professorer og ledere](#), og fungerer derfor som et slags ekspertråd, med sekretariatsmedarbeidere fra hele seks departementer. I perioden 2021-2023 leverte Reformkommisjonen fire sentrale utgivelser, som alle har en betydning i de ulike reformforslagene fra Regjeringen. Disse omhandler særlig utdanningssystemet og offentlige ytelser.

Mange reformer

Siden regjeringens fødsel må man vel kunne si at reformiveren har vært stor, og at SVM har levert godt utover de utfordringene Reformkommisjonen beskriver i sine utgivelser. Her er de mest sentrale reformene fra SVM-regjeringen, både de avtalte og de som ennå er i prosess:

- [Helsereformen](#) omorganiserer helsesektoren med sikte på bedre legetilgjengelighet og et nærmere helsevesen. Reformen innebærer en nedgang fra fem til fire såkalte regioner, men oppretter til gjengjeld 17 nye lokale helseråd, en mekanisme for tettere samarbeid mellom kommuner og regioner om bl.a. fordeling av penger og oppgaver. Anslått kostnadsramme er på 6,4 mrd DKK.
- [Landsbruksreformen](#) (kalt den grønne trepart) innebærer en CO2-avgift i landbrukssektoren, tiltak for arealomdisponering fra landbruk til skog, blant annet for å forbedre vannmiljø og redusere nitrogennivået i danske fjorder. Avtalen er så omfattende at det er opprettet et helt nytt ministerium for å sikre implementering av avtalen. Det er flere kostnadskrevenne elementer i reformen, og fondet for arealomdisponering alene har en anslått kostnadsramme på 43 mrd DKK. Denne reformen var det få som hadde forventet regjeringen ville klare å enes om, og blir karakterisert som en stor seier for regjeringen.
- [Forsvarsforliket](#) som kom kort tid etter invasjonen i Ukraina legger opp til en storstilt satsning på Forsvaret, etter to tiår der ekspedisjonsforsvaret har blitt prioritert, mens man har latt nærforsvaret forfalle. Forliket legger opp til ulike delavtaler, som alle bidrar til en opprustning og gjenreising av det danske

Forsvaret. Total kostnadsramme er på 190 mrd DKK i perioden 2024-2033, men allerede nå varsles det at det vil bli ytterligere økning.

- **Utdanningsreformer** omhandler reform av [universitetsutdanningene](#) og nærmest en overhaling av [den danske Folkeskolen](#) og de [gymnasiale utdanningene](#) (vgs). Selv om ikke alt av dette ennå er avtalt i brede forlik med opposisjonspartiene, er det rimelig å forvente at forslagene vil gå gjennom mer eller mindre i sin nåværende form, siden Regjeringen har flertall i Folketinget. Omfanget av disse reformene er meget omfattende.
- **Sysselsettings- og arbeidsytelsesreformen** tar sikte på å omstrukturere det danske apparatet og trygderegelverket for arbeidsledige m.m. I grove trekk har en ekspertgruppe ambisjoner om å styrke veiledningsapparatet og gjøre tilbudene nærere, samtidig som man forenkler reglene for arbeidsledige. Regjeringen har ennå ikke foreslått konkrete tiltak og forhandlinger med de øvrige politiske partiene er ennå ikke innledet, men det forventes at Regjeringen innen kort tid vil følge opp flere av ekspertgruppens faglige anbefalinger. Mangel på kvalifisert arbeidskraft er en av de helt grunnleggende utfordringene Danmark står overfor.
- Forsøk med **frisetting av kommuner** har pågått i flere år, men er videreført og utvidet av den sittende regjering. Utvalgte kommuner fristilles i forhold til enkelte regler og prosedyrer, slik at de i større grad selv kan bestemme hvordan de vil organisere sin drift, f.eks. innen helse, skole og innen eldreomsorgen.
- **Skattereform** – senket toppskatten og økt arbeidsfradraget.

For mange av reformene gjelder at man ikke vil se resultatene før om flere år, men ingen tvil om at de vil være omfattende. Fra flere regjeringsmedlemmer blir det hevdet at det ikke ville ha vært mulig å vedta flere av disse reformene i en tradisjonell rød eller blå blokk. Til tross for at regjeringen har flertall, har den likevel bestrebet seg på å inngå brede forlik på Folketinget på alle områdene, for å sikre den langsiktige holdbarheten i reformene.

Andre viktige saker

- Regjeringen har hatt et vedvarende fokus på **migrasjonsutfordringer** i Danmark og Europa. Planene om mottakssentre i Rwanda er lagt på is, selv om forberedelsene synes å ha kommet langt. Fokus nå er å arbeide videre med saken i EU, som del av dansk innsats for å styrke EUs håndtering av migrasjon, som oppfattes som forfeilet. Regjeringen er tilfreds med at flere land ser til de danske ideene for hvordan utfordringene kan takles, bla gjennom mottakssentre i tredjeland.
- Innsats mot **kriminalitet** har vært prioritert. Det har vært mye fokus på bandekriminalitet, svenske leiemordere, flere bandepakker (særlig innsats i sosialt utsatte geografiske områder), og justisministeren har tatt til orde for strengere straffer særlig for voldskriminalitet. Innsatsen og diskusjonen har dels også vært koblet til diskusjon om **integrasjon** og kriminalitet i noen innvandrergupper.
- Sterk politisk og økonomisk støtte til **Ukraina** har vært tydelig fra første dag, og målbæres ikke minst av statsministeren selv, og den opprettholdes. Innsatsen tar

- form av ren militær støtte, men ikke minst også investeringer i produksjon og handel i Ukraina, f.eks. i ukrainsk forsvarsindustri.
- Regjeringen har opprettholdt høye ambisjoner for Danmarks innsats for **grønt skifte**, bl.a. med fokus på CCS og produksjon av grønn energi. Utfordringene i havvindsektoren, f.eks. at ingen selskaper ga bud i danmarkshistoriens største konsesjonsrunde for havvind, oppfattes som et nederlag for regjeringen.

Mye politisk reform, endringsevne og -vilje og brede forlik. Hvor er uttellingen?

Regjeringen står altså bak omfattende reformer. Den må derfor sies å levere på sine valgløfter om å omstille Danmark til et mer bærekraftig og robust samfunn; som svarer til de utfordringene landet og velferdssamfunnet står overfor. Likevel kan man trygt si at regjeringen blør velgere: Nå har de tre regjeringspartiene mistet 31 av sine opprinnelige 89 mandater i Folketinget (se meningsmåling nedenfor). Velgerflukten utgjør hver tredje velger. Til tross for dette, fremstår regjeringen fattet og selvsikker, og samholdet synes å bestå, selv om vi også har sett klare soloutspill for å tekkes egne tradisjonelle velgere.

Meningsmålingene tyder på sjeldent dårlig uttelling for å levere på det de lovet under valgkampen høsten 2022. Og det til tross for at økonomien går langt bedre enn utsiktene i 2022. Det skyldes i all hovedsak Novo Nordisk-effekten og deres fedmevidunderkur. Den romslige økonomien kan faktisk slå negativt ut for regjeringen ved at velgerne simpelthen ikke tror på krisenarrativet som den nåværende regjeringen solgte seg på. Den politiske *troverdigheten* er rett og slett lav – til tross for at reformene er nødvendig resept for reelle samfunnsutfordringer og -behov.

Videre er det rimelig å hevde at velgernes *tillit* til regjeringspartiene fikk seg en skikkelig støkk etter at de fjernet helligdagen «Store Bededag». Dette ble presset gjennom i en nokså rotete og støyete prosess med referanse til økonomisk nødvendighet pga. bidrag til krigen i Ukraina. Allerede i den daværende mer pressede økonomiske situasjon, så mange dette som en noe tvilsom forklaring. Et annet moment er selvsagt at virkningene av de reformene som iverksettes ikke vil materialisere seg før det er gått mange år. Analytikere spekulerer i om velgerflukten også skyldes at store velgergrupper rett og slett ikke kjenner seg igjen i denne blå-grønn-røde regjeringen og heller ønsker tradisjonelle regjeringer utgått fra den ene eller andre blokk.

[Europaparlamentsvalget](#) i år ble det første reelle valget som korrelerte godt med de nasjonale meningsmålingene, som ble en historisk nedtur for Socialdemokratiet og der Socialistisk Folkeparti endte med å bli landets største parti.

Etter sommeren ble det tydelig at ny strategi for regjeringen er at de enkelte regjeringspartiene skal kunne markere seg politisk i større grad, og statsministeren var selv først ute med en utmelding om at pensjonene ikke lenger automatisk skal reguleres i takt med økt levealder. Pensjonsspørsmålet kan bli en viktig valgsak, da den automatiske pensjonsreguleringen er ansett for å være bunnplanken i en ansvarlig dansk offentlig økonomi.

Det neste valget er kommunalvalg i november 2025, der regjeringspartiene ligger an til å miste mange av landets ordførere. Og så er det et mer åpent spørsmål om når neste

parlamentsvalg vil finne sted, siden danskene har tradisjon for at sittende statsministre skriver ut valg. Det må gjøres innen to år, og det spørres om regjeringspartiene klarer å gjenreise troverdigheten og gjenvinne tilliten innen det skjer.

Det spekuleres i om det kan bli nyvalg allerede i år, men i lys av at Danmark overtar EU-formannskapet til sommeren, er det lite trolig, også fordi det er lite som tyder på at det ville gi uttelling for Sosialdemokratiet. Riktignok har blå blokk interne samarbeidsproblemer, og det hevdes at statsministeren selv mest kunne tenke seg å fortsette "midten-regjeringen", men evt med et par partier til.

(Kilde: DR, de tre regjeringspartiene markert med gul bokstav. Nåværende mandater i Folketinget i fet skrift, tallet bak er differansen fra valget 2022)

Ambassaden i København ønsker alle en riktig god jul og godt nyttår! 🇩🇰

